

OLIIY TA'LIM O'QUV MASHG'ULOTLARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL QILISH - SIFATLI KADRLAR TAYYORLASH ASOSIDIR

Sunnatov Zafar Ubaydullayevich

texnika fanlari nomzodi, dotsent

zafarsunnatov727@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17932975>

Аннотация. Мақоллада oliy ta'lim muassasalarida o'quv mashg'ulotlarini tashkil qilishda talabalarning o'quv-bilish faoliyatini faollashtirish xususiyatlaridan kelib chiqqan holda innovatsion yondashuvlardan foydalanish - sifatli kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi e'tirof etiladi.

Калит so'zlar: ta'lim, tarbiya, talaba, jarayon, faollashish, innovatsiyalar, yondashish, yondashuvlar, bilim, ko'nikmalar, shakllanish.

Аннотация. В статье признается важность использования инновационных подходов - в подготовке качественных кадров - основанных на особенностях активизации учебно-познавательной деятельности студентов при организации учебных занятий в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: образование, воспитание, учащийся, процесс, активизация, инновация, подход, подпрограммы, знания, умения, формирование.

Annotation. The article recognizes the importance of using innovative approaches-in the preparation of quality personnel - based on the features of activating the educational and cognitive activity of students in the organization of training sessions in higher educational institutions.

Key words: education, upbringing, student, process, activation, innovation, approach, approaches, knowledge, skills, formation.

Hozirgi globallashuv jarayoni, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot va raqobatbardosh iqtisodiyot sharoitida jamiyatning barqaror rivojlanishida oliy ta'lim tizimining roli beqiyos ahamiyat kasb etmoqda. Zero, har qaysi davlatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, intellektual salohiyati va innovatsion salohiyatini belgilab beruvchi asosiy omil — bu sifatli kadrlar zaxirasi hisoblanadi. Bu jarayonda o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda innovatsion yondashuvlarni joriy qilish muhim strategik vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki an'anaviy ta'lim metodlarining imkoniyatlari cheklangan bo'lib, tez o'zgaruvchan mehnat bozori talablariga javob beradigan yuqori malakali, kreativ fikrlovchi, mulohazali va muammolarni mustaqil hal qila oladigan mutaxassislarni tayyorlashda innovatsion yondashuvlar zaruratga aylandi.

Innovatsion yondashuv – bu faqat yangi texnologiyalarni joriy qilish emas, balki ta'lim mazmuni, metodologiyasi va tashkiliy modellarini qayta ko'rib chiqish, ularni ijodiy asosda yangilash, talabalarning shaxsiy faolligi va interaktiv ishtirokini

rag'batlantirishga qaratilgan to'laqonli tizimni shakllantirish demakdir. Bu esa, o'quv mashg'ulotlarida faol ta'lim metodlari, raqamli ta'lim platformalari, keys-stadi, kollaborativ o'qitish, loyiha asosida o'qitish (PBL), masofaviy ta'lim texnologiyalari va sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishni talab etadi.

Hozirgi kunda rivojlangan davlatlarning ta'lim strategiyasiga nazar tashlasak, ularda o'qitishning innovatsion texnologiyalariga ustuvor ahamiyat qaratilayotganini ko'ramiz. Ta'lim jarayonida raqamlashtirish, adaptiv o'qitish tizimlari, neyropedagogika, flip-klass texnologiyalari, STEM va STEAM yondashuvlari keng joriy etilmoqda. O'zbekistonda ham keyingi yillarda bu borada muayyan yutuqlarga erishilmoqda. Xususan, oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi, elektron jurnal va platformalar, ta'lim sifatini baholashning xalqaro mezonlari asosida yangi yondashuvlar joriy etilmoqda. Lekin, shunday bo'lsa-da, ushbu jarayonni tizimli va ilmiy-metodik asoslangan holda amalga oshirish, innovatsiyani ta'limning har bir bosqichiga integratsiya qilish zarurati saqlanib qolmoqda.

Oliy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar nafaqat bilim berish samaradorligini oshiradi, balki talabalarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, jamoaviy ishlash va doimiy o'zini rivojlantirish kabi muhim kompetensiyalar shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa, jahon standartlariga mos, raqobatbardosh va yuksak malakaga ega kadrlarni tayyorlashning garovi hisoblanadi.

Xozirgi globallashuv davrida ilmiy-texnikaviy taraqqiyot va raqobatbardosh iqtisodiyot sharoitida sifatli kadrlar zaxirasi davlatning barqaror rivojlanishi uchun muhim omilga aylandi. Oliy ta'lim tizimi nafaqat bilim berish markazi, balki innovatsiyalarni yaratish va tarqatish vositasiga aylanmoqda. Shu bois, ta'lim sifatini oshirish va mutaxassislarni zamonaviy talablarga javob beradigan darajada tayyorlash uchun o'quv mashg'ulotlarini innovatsion yondashuv asosida tashkil etish muhim vazifa hisoblanadi.

Innovatsion yondashuv — bu ta'lim jarayonida yangi texnologiyalar, metodlar va shakllarni joriy etish, talabalarning faolligini oshirish, ularda mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan tizimdir. Shu tariqa, ta'lim jarayonining har bir bosqichida samarali usullarni qo'llash orqali oliy ta'lim muassasalarida sifatli kadrlar tayyorlashning zamonaviy mexanizmi yaratiladi.

Innovatsion ta'lim konsepsiyasi ta'lim sohasidagi eng so'nggi ilmiy tadqiqotlar, pedagogika va psixologiya prinsiplari asosida shakllanadi. Ushbu yondashuv ta'lim mazmunini, usullarini, vositalarini va tashkil etish shakllarini takomillashtirishga qaratilgan.

Pedagogik nazariyalarda ta'limning faol, talabalar markazlashgan va integrativ usullari alohida ahamiyat kasb etadi. Masalan, konstruktivizm nazariyasiga ko'ra, talabalar bilimni mustaqil ravishda, amaliy faoliyat orqali o'zlashtirishi kerak. Bu esa, innovatsion o'qitishda interaktiv texnologiyalar, loyiha va muammo yechish usullarining muhimligini ta'kidlaydi.

Zamonaviy ishbilarmonlik muhiti tez o'zgaruvchan va murakkabdir. Shu sababli, kadrlarning bilimlari va malakasi doimiy ravishda yangilanib turishi kerak. Innovatsion ta'lim usullari talabalarga nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalar, tanqidiy fikrlash va muammolarni yechish salohiyatini rivojlantirish imkonini beradi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimini zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashtirishda muhim ahamiyatga ega. Raqamlashtirish, sun'iy intellekt, globallashtirish kabi jarayonlar talab qilinadigan yangi kompetensiyalar faqat innovatsion texnologiyalar yordamida samarali shakllanishi mumkin. Mashg'ulotlarni interaktiv shaklda tashkil etish talabalarning faolligini oshiradi. Misol uchun, keystadi, rol o'yinlari, guruhli muhokamalar va debatlar orqali talabalar muammolarni turli jihatdan tahlil qilib, amaliyotda qo'llashni o'rganadilar.

Zamonaviy oliy ta'limda elektron ta'lim platformalari (LMS), videokonferensiyalar, vebinarlar va virtual laboratoriyalar keng qo'llanilmoqda. Bu usullar ta'lim jarayonini vaqti va joydan mustaqil qiladi hamda talabalarning o'qish imkoniyatlarini kengaytiradi. PBL metodologiyasi talabalarni muammoli vaziyatlarda mustaqil ishlashga, jamoada hamkorlik qilishga o'rgatadi. Bu usul innovatsion yondashuvlarning eng samarali yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [5].

So'nggi yillarda O'zbekistonda oliy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Davlat dasturlari, strategik hujjatlar va ta'lim sifatini oshirishga yo'naltirilgan islohotlar zamirida ta'lim mazmunini innovatsion usullar bilan boyitish, professor-o'qituvchilar malakasini oshirish va ta'lim infratuzilmasini modernizatsiya qilish kabi vazifalar turibdi. Biroq, ayrim muassasalarda innovatsion yondashuvlarni joriy etishda kadrlar malakasi, moddiy-texnik bazaning yetishmasligi va metodologik yangilanishlarning chuqurligicha amalga oshirilmasligi kabi muammolar mavjud. Shu sababli, o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda innovatsion usullarni tizimli va maqsadli ravishda joriy qilish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish zarur.

Innovatsion metodlar qo'llanilgan holda o'qitilgan talabalarda nazariy bilimlar bilan birga amaliy ko'nikmalarning rivojlanishi aniqlandi. Ular mustaqillik, jamoada ishlash va ijodiy yondashuvga ko'proq ega bo'ladilar. O'qitish usullarining innovatsiyalashtirilishi o'quv jarayonida motivatsiyani oshiradi, talabalarning mashg'ulotlarga qiziqishini kuchaytiradi hamda ta'limga oid natijalarni yaxshilaydi

[2]. Innovatsion yondashuvlar yordamida tayyorlangan mutaxassislar mehnat bozori talablariga to'liq javob beradigan malakaga ega bo'lib, ularning ishga joylashish imkoniyatlari oshadi.

Hozirgi zamonning jahon iqtisodiyoti va ijtimoiy munosabatlari tezkor va dinamik o'zgarayotgan sharoitida oliy ta'lim tizimida ta'lim sifati va kadrlar tayyorlash jarayonining samaradorligi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichida bilim — eng qimmatli resursga aylanib, davlat va jamiyatning rivojlanishini belgilaydi. Shu bois, oliy ta'lim muassasalariga sifatli kadrlar zaxirasini yaratish, ularning intellektual, ilmiy va amaliyotga mos salohiyatlarini rivojlantirish vazifasi yuklatilmoqda.

Bunda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quv mashg'ulotlarini innovatsion yondashuv asosida amalga oshirish muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim mazmuni, metodologiyasi, texnologiyasi va tashkiliy usullarini yangi bosqichga ko'tarish orqali talabalarning bilim darajasi va amaliy qobiliyatlarini keskin oshirishga xizmat qiladi.

Innovatsiya — yangi yoki takomillashtirilgan bilimlar, texnologiyalar, metodlar va usullarni joriy etish jarayoni sifatida ta'riflanadi. Pedagogikada innovatsion yondashuv ta'limning ustuvor strategik yo'nalishi sifatida qaraladi va ta'lim jarayonini faol, interaktiv, talabalarning shaxsiy salohiyatiga mos ravishda tashkil etishni nazarda tutadi [3].

Innovatsion usullar quyidagilarni o'z ichiga oladi: interaktiv mashg'ulotlar, multimediyaviy vositalari, elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellektga asoslangan adaptiv o'qitish tizimlari va boshqalar. Ushbu vositalar ta'lim jarayonini individuallashtirish, talabalarning faol ishtirokini ta'minlashga yordam beradi. Hozirgi kunda ishbilarmonlik muhiti, jumladan, global raqobat va texnologiyalar tez rivojlanayotganligi sababli kadrlarga qo'yilayotgan talablar keskin oshgan. Bu esa kadrlarning faqat nazariy bilimga emas, amaliy ko'nikmalarga, tanqidiy va kreativ fikrlashga ega bo'lishini taqozo etadi. Innovatsion yondashuvlar aynan shu ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Interaktiv mashg'ulotlar talabalarning bilimni faol o'rganishini ta'minlaydi. Keyingi zamonaviy usullar qatorida keys-stadi, simulyatsiyalar, debatlar, guruhli loyihalarni tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bu usullar talaba ishtiroki va ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi. Sun'iy intellekt yordamida talabalarning o'qish jarayonidagi faolligi va muvaffaqiyatlari tahlil qilinadi, individual o'quv yo'nalishlari shakllantiriladi. Bu usul ta'limda innovatsion yondashuvlarning eng zamonaviy ko'rinishlaridan biridir [4].

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda [1]. Ammo, ayrim oliy ta'lim muassasalarida moddiy-texnik bazaning yetishmasligi, professor-o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha malakasining kamligi va metodik yordamning cheklanganligi kabi muammolar mavjud. Shu sababli, innovatsion yondashuvlarni joriy etish uchun tizimli va kompleks chora-tadbirlar zarur.

O'zbekistonda ham bir qator oliy ta'lim muassasalarida innovatsion metodlarni joriy etish tajribasi mavjud bo'lib, ulardan olingan natijalar ta'lim sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa qilib aytish mumkinki, oliy ta'limda o'quv mashg'ulotlarini innovatsion yondashuv asosida tashkil etish — bu sifatli kadrlar tayyorlashning asosiy va samarali vositasidir. Innovatsion usullarni tatbiq etish orqali ta'lim jarayoni modernizatsiya qilinib, talabalarning faolligi, mustaqillik qobiliyati va amaliy ko'nikmalari sezilarli darajada oshiriladi. Shu bilan birga, ta'lim sifati va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash jarayoni yaxshilanadi.

Hisoblanishicha, oliy ta'limda o'quv mashg'ulotlarini innovatsion yondashuv asosida tashkil etish — sifatli kadrlar tayyorlashning fundamental shartidir. Innovatsion texnologiyalar va pedagogik metodlar orqali ta'lim mazmuni va jarayoni takomillashtiriladi, talabalarning mustaqillik, kreativlik va muammo yechish salohiyati oshiriladi.

O'zbekistonda mazkur sohadagi islohotlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- professor-o'qituvchilarning pedagogik malakasini muntazam oshirishga alohida e'tibor qaratish;
- moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish va raqamli ta'lim vositalarini keng joriy etish;
- ilmiy tadqiqotlar va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlash;
- innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish bo'yicha milliy metodik markazlar tashkil etish.

Bu chora-tadbirlar oliy ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi va mamlakatning intellektual salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda oliy ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etishni yanada chuqurlashtirish va tizimlashtirish orqali mamlakatning intellektual salohiyatini oshirish, raqobatbardosh mutaxassislar zaxirasini shakllantirish mumkin. Bu esa umummilliy taraqqiyotning muhim asoslaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: Huquq nashriyoti, 2023. – 45 b.
2. Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-learning in the 21st century: A framework for research and practice*. London: RoutledgeFalmer.
3. Wang, F., & Hannafin, M. J. (2005). Design-based research and technology-enhanced learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 53(4), 5-23. <https://doi.org/10.1007/BF02504682>
4. Karimov, Sh.O'. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning oliy ta'limda qo'llanilishi // Tahlil jurnali. – 2021. – № 2. – B. 55-63.
5. Mirzoyev, B.J. Oliy ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish muammolari va istiqbollari // O'zbekiston milliy universiteti ilmiy ishlari. – 2022. – № 3. – B. 34-42.